

Heikki Roiko-Jokela & Antero Holmila

Kansainvälistä ja kotimaista vuorovaikutusta: liikuntatieteellisen tiedonvälityksen suunta 1960–2005 (ref.)

”Tieteellisen tutkimustyön arvo riippuu ratkaisevasti tulosten julkaisemisesta.” (Paavo Teräsvirta 1963)¹

”Dokumentoinnista on tullut tutkimuksen lähtökohta ja sen lopputulos.” (Pekka Kiviaho 1967)²

”Olennaista on olemassa olevan tiedon, parhaiden käytäntöjen ja tuloksellisimpien hankkeiden kokoaminen, tuotteistaminen, levittäminen...” (Opetusministeriö, 2009)

Liikuntatieteellisestä tiedonvälityksestä ovat vastanneet monet eri yksiköt. Liikuntatieteiden tiedonvälitystä hoitavat Jyväskylän yliopiston kirjasto; UKK-instituutin kirjasto ja tietopalvelu (terveysasiat, Tampere); Suomen Urheiluarkisto (Helsinki) ja Suomen Urheilukirjaston tietopalvelu (Helsinki). Myös liikuntatieteelliset tutkimusyksiköt ja alan tutkijat huolehtivat osaltaan tiedonvälityksestä (julkaisut).³

Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiön toimesta perustettiin vuonna 1970 Liikunnan ja kansanterveyden tutkimuskeskus (LIKES). Keskukseen tavoitteeksi asetettiin liikunnan ja kansanterveyden edistäminen ja niiden tieteellisen tutkimuksen tukeminen. Keskus on pitkälti keskittynyt käytännön tutkimustoimintaan, mutta se on alusta alkaen toteuttanut ja pyrkinyt edistämään myös liikuntatieteellistä koulutusta ja tiedonvälitystä (informaatiopalvelut). Tätä tarkoitusta varten tutkimuskeskuksen alaisuuteen perustettiin vuonna 1971 Tietopalveluyksikkö.⁴

Liikuntatieteiden tiedonvälityksen kannalta keskeiseen asemaan nousee Liikuntatieteellinen Seura (LTS, perustettu vuonna 1933), jonka vastuulle on määritelty liikuntatieteellinen julkaisutoiminta sekä tutkimustiedon popularisointi. Seura vastaa osaltaan myös liikuntapolitiikasta, liikunnan tiedepolitiikasta sekä kansainvälisestä yhteistyöstä. Seuran perustamisajatuksen kytkeytyi vahvasti pyrkimys liikuntatieteellisen tiedon välittämiseen.⁵

Tieteellisessä toiminnassa tutkimustyön ohella keskeistä on myös tulosten välittäminen tiedeyhteisölle ja tutkimusten soveltajille. Tiedonvälitys nousee tällöin avainasemaan, varsinkin kun liikuntatieteet ovat pitkälti soveltavaa tiedettä. Tässä artikkelissa selvitetään, miten liikuntatieteellisen tiedonvälityksen tavoitteet on määritelty, mitkä kanavat ja ketkä ovat olleet keskeisiä tiedonvälittäjiä, minkälaista kansainvälistä ja kotimaista yhteistoimintaa eri tahojen välillä on harjoitettu liikuntatieteellisen tiedon lisäämiseksi, millä keinoin tietoa on välitetty ja tuotettu sekä miksi tietynlaisiin ratkaisuihin ja strategioihin on päädytty pitkällä aikavälillä (noin 1960-luvulta 2000-luvulle). Samalla arvioidaan tiedonvälityksen luonteen ja painopisteen muutoksia sekä sitä, miten eri tahoilla aikanaan määritetyt tiedepoliittiset tavoitteet ovat käytännössä toteutuneet. Päälähteinä ovat liikuntatieteellisen tiedonvälittämisen keskeiset lehdet *Stadion* ja *Liikunta & Tiede*. Artikkelin painopiste ei ole instituutioissa, vaan tiedonvälityksen ja -siirron tarpeita edistävässä julkaisutoiminnassa.

Tiedonvälityksen systematisointi

Lokakuun lopulla 1962 Liikuntatieteellinen Seura järjesti Helsingissä tiedotustilaisuuden, jossa alan asiantuntijat määrittelivät suomalaisen liikuntatieteellisen tutkimuksen tilaa ja tulevaisuuden näkymiä. Liikuntasosiologi maisteri Jalle Vallikarin kommentti kuvastaa liikuntatieteilijöiden mielipidettä suomalaisen liikuntatieteen tutkimuksen tilasta: "Kuvitteleimme olevamme urheilukansa, mutta emme tähän päivään saakka ole välittäneet tuon taivaallista liikuntatieteellisestä tutkimuksesta [...] voidaan siis sanoa, että meillä Suomessa on urheiltu paljon, mutta tehty liikuntatieteen hyväksi erittäin vähän."⁶ Tilaisuudessa käytetyt puheenvuorot yksi toisensa jälkeen peräänkuuluttivat, että olisi välttämätöntä perustaa liikuntatieteellinen tutkimuslaitos, jotta myös liikunnan tutkimus kanavoituisi ajanmukaiseen tieteelliseen toimintaan. Tutkijat olivat huolissaan, että liikuntatieteellinen tutkimus jäisi tieteenkehityksessä jälkeen muista tieteenaloista.⁷

Jo 1960-luvun alussa kansanterveyden tutkijoille – sekä lisääntyvässä määrin myös muille – oli käynyt selväksi, että liikunnan ja kansanterveyden välisiä suhteita kartoittava tutkimus oli äärimmäisen tärkeä tutkimusala koko kansallista hyvinvointia ajatellen. Liikuntatieteilijöiden mielestä oli kuitenkin outoa, että liikunnan merkitys kansanterveyteen oli yleisellä tasolla tunnustettu tosiasia, mutta aiheen syvempään tutkimiseen ei juuri ollut resursseja uhrattu. Lisäksi tutkijat kiinnittivät huomiota kehittyvään huippu-urheilutoimintaan ja sen asettamiin uusiin vaatimuksiin. Kansa vaati urheilijoilta voittoja, mutta niiden saavuttamiseksi tarvittavaan taustatyöhön ei vastaavaa kiinnostusta riittänyt. Kuten vt. professori Kalevi Heinilä, professori Kaarlo Hartiala ja maisteri Jalle Vallikari totesivat, Suomessa oltiin vanhan kokemustiedon varassa, "ilman, että on edes voitu selvittää tieteellisin menetelmin parempia mahdollisia keinoja" suoritusten parantamiseksi.⁸

Yhtenä tärkeänä elementtinä liikuntatieteellisen tiedon instituutionalistamisessa 1960-luvulla oli tiedonvälityksen systematisointi. Jos tutkimus lisääntyisi, tutkimustulokset tuli tallentaa siten, että tieto oli mahdollisimman helposti sitä tarvitsevien ulottuvilla. Tiedonvälityksen tehtävänä oli siis sekä tieteen sisäinen tiedon välittäminen että tiedon

popularisointi. Näihin vaatimuksiin liittyi kiinteästi myös kansainvälinen yhteistyö, sen kehittäminen ja laajentaminen sekä kansainvälisten tutkimusten selostaminen suomalaisille liikuntapiireille.

Tiedonvälityksen tarpeita palveli laajalla rintamalla myös vuonna 1963 perustettu *Stadion*-lehti, joka pyrki pääsääntöisesti toteuttamaan molempia tavoitteita, niin tieteen sisäisiä tiedonvälityksen tarpeita kuin suurelle yleisölle tarjottavan tiedon popularisointia. Eri urheilujärjestöjen omat lehdet keskittyivät, sinänsä luonnollisesti, enemmän lajikohtaisiin aiheisiin. Ennen *Stadion*-lehden ja järjestöjen lehtien perustamista tutkimustietoa oli välitetty *Liikuntakasvatus*-lehdessä.⁹

Tiedonvälityksen kansainvälistyminen

Liikuntatieteellinen tiedonvälitys ylitti pian kansalliset rajat ja suomalaisille tutkijoille muodostui varsin aktiivista kanssakäymistä ulkomaisien kollegojen kanssa 1960-luvun aikana. Tieteellisiä kontakteja saatiin kuitenkin jo 1950-luvun puolella, kun Helsingissä järjestettiin elokuussa 1959 UNESCO:n maailmankongressi ”Urheilu–työ–kulttuuri”. Kongressilla oli keskeinen merkitys suomalaisten liikuntatieteiden kansainvälistymiselle: Paikalla oli 248 johtavaa liikunta-alan asiantuntijaa 38 eri maasta. Don Anthonyn mukaan maailman keskeinen liikuntatutkimuksen järjestö *International Council of Sport and Physical Education*-järjestö (ICSPE – nykyisin ICSSPE) astui Helsingissä kansainvälisen liikuntapolitiikan areenalle.¹⁰ Myös suomalaiselle liikuntatieteelle kyseinen kongressi toimi lukuisien virikkeiden antajana, jota kuvaa esimerkiksi se, että suomalaisissa julkaisuissa UNESCO:n kongressiin viitattiin koko 1960-luvun ajan.

Suomalaisen liikuntatieteellisen tutkimuksen tiedonvälityksen kansainvälistymistä kuvaa osaltaan LTS:n ja suomalaisten tutkijoiden osallistuminen kansainvälisten liikunta-alan järjestöjen toimintaan. LTS oli mukana ICSPE-järjestössä sekä lisäksi kahdessa muussa kansainvälisessä liikuntajärjestössä (ICHPER ja FIEP).¹¹ Tutkijoista esimerkiksi Kalevi Heinilä toimi vuodesta 1964 alkaen ICSPE-järjestön urheilusosiologian komitean jäsenenä sekä järjestön vuonna 1966 alkaneen julkaisun

International Review of Sport Sociology (IRSS) toimituskunnassa. Julkaisun ensimmäisessä numerossa Heinilä kritisoi coubertinististä urheilukäsitystä, jonka mukaan urheilu oli ennen kaikkea rauhan ja ystävyyden liike. Toisaalta lehden toimitus edusti kylmän sodan rintamalinjojen yli käyvää kansainvälistä yhteistyötä, sillä lehden toimituskunnassa oli edustajia muun muassa Itä- ja Länsi-Saksasta, Yhdysvalloista, Japanista, Neuvostoliitosta, Kuubasta ja Isosta-Britanniasta lehden päätoimittajan (Andrzej Wohlin) tullessa Puolasta, mistä käsin julkaisua painettiin ja levitettiin. Mainittakoon vielä, että artikkelin raaka-aineena Heinilä käytti muun muassa esimerkkejä suomalaisen urheilun (erityisesti Suomi-Ruotsi tapahtumien) saralta sekä Helsingissä vuonna 1959 järjestetyn "Sport-work -culture" kongressin laajaa tuotantoa.¹²

Myös muut suomalaiset tutkijat kirjoittivat julkaisuun. Heistä mainittakoon muun muassa aikansa johtava suomalainen sosiologi Erik Allardt. Merkittävänä kansainvälisenä suomalaisen tutkimustiedon välittämisenä maailmalle voidaankin pitää Allardtin kirja-arvostelua Heinilän *Vapaa-aika ja urheilu* -teoksesta (WSOY, 1959). Allardtin mukaan "Heinilä's study could serve as a model for how a survey study on sport activities can be conducted."¹³ Heinilän ja Allardtin lisäksi myös Rafael Helangon ja Maximilian Stejskalin tutkimuksia julkaistiin IRSS-lehdessä.

Kansainvälinen liikunta-alan yhteistyö ulottui myös yliopistotasolle: esimerkiksi Jyväskylän kasvatustieteiden korkeakoulussa/yliopistossa vieraili 1960-luvulla useita kansainvälisiä luennoitsijoita muun muassa Fulbright-stipendiaatteina. Esimerkiksi vuosina 1964–1965, jolloin Jyväskylässä ei vielä ollut määrättyä liikuntapedagogiikan professorin viran hoitajaa, vieraili Carl Warren Selin Yhdysvaltain rannikkovartiostosta liikuntakasvatuksen laitoksella. Vuotta myöhemmin laitoksella vieraili Fresno State Collegien liikuntakasvatuksen professori Birger L. Johnson, joka vuoden 1966 toisessa *Stadion*-lehden numerossa esitelti Yhdysvaltain urheiluorganisaation filosofista perustaa suomalaiselle lukijakunnalle. Artikkelin päähuomio kiinnittyi liikuntakasvatuksen filosofiseen perustaan, käytännön toimenpiteisiin ja tavoitteisiin amerikkalaisessa koululiikunnassa. Suomalaisille lienee ollut erittäin mielenkiintoista se, miten liikuntakasvatusta oli Yhdysvalloissa koulujen opetusohjelmissa tärkeässä osassa juuri kasvatuksellisten tavoitteiden takia.¹⁴

Hieman aikaisemmin Pekka Kiviaho oli arvioinut samassa julkaisussa Charles Cowellin ja Wellman Francen kirjoittaman teoksen *Philosophy and Principles of Physical Education*. Arviossaan Kiviaho kertoi, miten ”suomalaista lukijaa avartavalla tavalla kirja käsittelee opetussuunnitelmaan ja koululiikunnan hallinnollisiin tehtäviin liittyviä kysymyksiä.”¹⁵

Yleisesti ottaen *Stadion* oli keskeisessä asemassa välitettäessä ulkomaista liikuntatietoa Suomeen, sillä lehti julkaisi tutkimuksia, kirja-arvosteluja, kongressireportaaseja ja kansainvälisten julkaisujen tiivistettyjä sisällön kuvauksia. Esimerkiksi Kalevi Römpötti selosti Duisburgissa vuonna 1964 pidetyn yleisurheiluvalmentajakongressin satoa varsin laajalti. Hänen yleistoteamuksensa oli, että ”eri puolilla maailmaa tehdään jatkuvasti urheilutieteellistä tutkimusta tietyillä vanhoilla linjoilla tutkimustulosten lähinnä vahvistaessa aikaisempia käsityksiä.”¹⁶ Matti Turpeinen puolestaan selvitti yhdysvaltalaisessa *Research Quarterly* -julkaisussa ilmestynyttä Pauli Vuoren ja Jyväskylän kasvatustieteellisessä korkeakoulussa vierailleen Roy Pangelen artikkelia, jossa tutkittiin suomalaisten miespuolisten ylioppilaiden motorisia kykyjä.¹⁷ Lehdessä myös todettiin – ilmeisellä tyytyväisyydellä – että E. Joklin ja P. Simonin toimittamassa ja ICSPEn julkaisemassa laajassa teoksessa *International Research in Sport and Physical Education* ”maamme liikuntatieteellinen tutkimus on monipuolisesti edustettuna. Tutkimuskomitean varapresidentillä dosentti M. J. Karvosella lienee asiassa oma osuutensa.”¹⁸ Lehden samassa numerossa myös Pekka Oja esitteli ”Näkemyksiä ja kokemuksia Yhdysvalloista”, jossa hän oli ollut työ- ja opintomatalla Lawrence Frankel Instituutissa Länsi-Virginian osavaltiossa yli vuoden vuosien 1964–1965 aikana.¹⁹

Sittemmin 1960-luvun viimeisinä vuosina *Stadion*-lehti käsitteli useaan otteeseen kansainvälistä tieteellisen tiedon dokumentaatiojärjestelmää.²⁰ Asia oli ajankohtainen, ja esimerkiksi valtion liikuntatieteellinen toimikunta asetti keväällä 1967 erityisen jaoksen selvittämään oppikirjallisuuteen ja julkaisemiseen liittyviä ongelmia. Pauli Vuolteen raportin mukaan liikuntatietouden lisääminen oli välttämätöntä, jotta liikunnan ”koko tehtäväkenttä” toimisi täysipainoisesti.²¹

Aihepiiriä mukailleen myös Suomen urheilukirjallisuuden bibliografiaa alettiin valmistella vuonna 1968 (ks. LTS julkaisuja 38). 1960-luvun viimeisessä *Stadionin* numerossa Lauri Laakso (*Stadion* 4/1969) esitteli

puolestaan Jyväskylän yliopiston Kasvatustieteiden laitoksessa tekeillä olevaa suunnitelmaa liikunta-alan dokumentointi- ja informointitoiminnan järjestämisestä. Kaavailtu järjestelmä kattoi käyttäytymistietettä koskevaa liikuntatutkimusta, mutta ei fysiologisia tai biologisia aloja. Dokumentoinnin informaatiokanavina toimi kolme Keski-Euroopan dokumentointikeskusta (Münster Länsi-Saksassa, Magglingen Sveitsissä ja Wien Itävallassa). Ei liene ihme, että tiedotteen antama näyte mahdollisesta kansainvälisen tutkimuksen tallentamisesta suomalaisen tiedonvälitykseen oli valtaosin saksankielistä, joskin *The Physical Educator* -julkaisua seurattiin myös tarkoin.

Kaikkinsa voidaan todeta, että liikuntatieteellinen tiedonvälitys pääsi 1960-luvun aikana varsin hyvään alkuun ja se laajeni jo tuolloin myös kansainvälisille kentille. Kehityksen voi sanoa olleen ripeää – näin siitäkin huolimatta, että liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittämistä vuosina 1975–1979 linjannut opetusministeriölle tuotettu komiteanmietintö valitti, että alalla harjoitettu kansainvälinen toiminta oli ollut täysin koordinoimatonta.²²

Yhteiskunnallisten painoalueiden korostuminen

Liikuntatieteellisen tutkimuksen vakiinnuttaessa asemiaan suomalaisen tieteen kentällä, kasvoi samalla yhä vahvemmin myös tarve liikuntatieteellisen tiedon välitykseen. Tätä tarvetta palvelemaan syntyi yhä uusia kansainvälisiä liikuntatieteellisiä julkaisuja. Kun 1960-luvulla oli perustettu 11 merkittävää julkaisua, 1970-luvulla perustettiin 27 lisää.²³ Jo vuoden 1975 komiteanmietintö – vaikka huomioikin ilmenneitä vaikeuksia – totesi, että "[m]aamme liikuntatiede on selvästi kansainvälistynyt vv. 1971–1974."²⁴

Julkaisujen määrän kasvaessa tiedon dokumentointi kehittyi ja myös erilaiset informaatiopalvelut parantuivat, vaikka niiden kehittäminen olikin koko 1970-luvun ajan huolenaihe. Eräs merkittävimmistä tiedonvälityksellisistä ratkaisuista konkretisoitui vuonna 1971, kun Euroopan Neuvoston yhteyteen Brysseliin perustettiin "Clearing House", liikunnan informaatiopalvelukeskus.

Yleisellä tasolla tiedonvälittäminen sidottiin samoihin keskeisiin tutkimuspoliittisiin painotuksiin kuin muukin liikuntatieteellinen toiminta. Tällä pyrittiin siihen, että tiedonvälitys olisi hyvässä toimintavalmiudessa nimenomaan yhteiskunnan kannalta merkityksellisiksi koettujen painopistealueiden suunnalla. Toisaalta tehdyn ratkaisun epäkohdiksi koettiin sen mahdollinen yksipuolisuus: tiedontarve ei välttämättä tullut tyydytetyksi tarpeeksi kattavasti ja tiedontaliointi palveli jo yleisesti asetettuja tai tiedontarvitsijoiden toiveita. Seurauksena pelättiin olevan, että kullakin hetkellä vaikuttavat tiedostamattomat tietotarpeet jäivät seurannan ulkopuolelle. Polemiikki teeman ympärillä jatkui pitkään ja muun muassa vuodesta 1974 alkaen käytiin keskustelua siitä, miten informaatiopalvelun ja tutkimuksen välistä yhteistyötä tulisi kehittää. Erityisenä huolenaiheena oli, että kaavailun tietopalvelun siirtäminen Jyväskylän yliopiston kirjaston alaisuuteen heikentäisi informaatiolle välttämättömän tutkimustyön käytännön seuraamisen mahdollisuuksia (mistä esimerkiksi DDR:ssä oli saatu hyviä kokemuksia). Toisaalta pitkäjänteisen informaatiokohityksen kannalta koettiin Tieteellisen informoinnin neuvottelukunnan mietinnön kaavailema siirto Jyväskylään kuitenkin parhaaksi vaihtoehdoksi.²⁵ Valtioneuvoston päätöksellä vuonna 1977 Jyväskylän yliopiston kirjastosta tulikin sitten liikuntatieteiden (sekä kasvatustieteiden ja psykologian) keskuskirjasto. Ratkaisu osoittautui onnistuneeksi: sen myötä tiedonvälityksen systematisointi edistyi huomattavasti.

Kuten suomalainen tiedepolitiikka yleensä 1970-luvulla, olivat liikuntatieteet politisoitunut tutkimusala uusmarxilaisen tulkinnan valloittaessa tilaa liikuntatieteissä. Suuntaus ilmeni julkisuudessa ja lehtien palstoilla käsiteltäessä liikunta-alan eri teemoja. Maan valtaehdistön osoittama mielenkiinto liikuntatieteitä kohtaan toi kuitenkin vain harvemmin esille liikuntatieteellisiä läpimurtoja – tiedonvälityksen kynnyks ylittyi useimmiten muista kuin tieteellisistä syistä. Poliitiikan ja liikuntatieteiden välistä jännitettä kuvaa hyvin ”liikuntaideologiaseminaari”, joka järjestettiin kesäkuussa 1970 Jyväskylässä. Siitä ryöpsähti varsin värikäs sanasota liikuntatieteilijöiden sekä porvarillisten *Uuden Suomen* ja SVUL:n pää-äänenkannattajan *Suomen Urheilulehden* välille. Esimerkiksi *Uuden Suomen* pääkirjoitussivulla Hannu Levänen kyseenalaisti koko se-

minaarin tieteellisen arvon pitäen sitä täysin subjektiivisena ja ennakkosentein varustettuna tapahtumana, jossa ”kiviaholaisen linjan vetäjän, liikuntaradikaalin, äärivasemmistolaisen sisärenkaan liikuntatieteilijän” Pekka Kiviahon ainoa mielihalu oli hyökätä ”nykyistä urheilujärjestelmäämme vastaan.”²⁶ Kritiikki poiki vastineita, jotka julkaistiin *Stadion*-lehdessä.²⁷

Ideologiaseminaarin nostattama aatetaistelu jatkuikin sitten koko 1970-luvun ajan aiheuttaen usein liikuntatieteen laitokselle ja liikuntatieteelliselle tutkimukselle varsin kyseenalaista negatiivista julkisuutta.²⁸ Jos liikuntatieteellisen tutkimuksen sanoma uhkasi jäädä politiikan jalkoihin, oli samanlainen vaikutus myös joukkoviestinnällä. Kuten *Stadion*-lehti kirjoitti pääkirjoituksessaan liikunnan julkisuuskuvasta televisiossa: ”Senttien ja sekuntien lomassa on asiapitoiselle urheiluhjelmalle löytynyt kovin vähän aikaa.”²⁹

Kiviahon Leväselle kirjoittaman vastineen voi nähdä tuolloisen liikuntasosiologian tietoteoreettisena tiivistettynä ohjelmajulistuksena. Kiviaholla tutkimus ei ollut vain ”objektiivista” tieteen tekemistä, vaan tutkijan persoonana oli kiinteä osa itse tutkimusta. Näin tutkija itse huomioi monenlaiset ymmärrykseen vaikuttavat tekijät – tämä asetti reunaehdot tuotetulle tiedolle: ”Levänen uskoo ja puolustaa yhteiskuntatieteitten arvovapautta. Minä en arvovapauteen usko, enkä pidä sitä edes mahdollisena. Itse asiassa pidän asiallisen keskustelun kannalta suorastaan keskeisenä analyysien lähtökohtien selvittämistä...”³⁰

Nykyajan perspektiivistä Kiviahon kommentti vaikuttaa itsestäänselvyydeltä, mutta 1970-luvun alussa, jolloin myös liikuntatieteiden laitos oli jakautumassa vasemmistolaisiin ja ”taantumuksellisiin” taistelusemiin, Kiviahon julistus oli ilmaisu hänen omasta asemoitumisestaan. Vastaavanlaista tiedepoliittista sanasotaa käytiin uudelleen muun muassa *Stadion*-lehden palstoilla vuosina 1976–1977, kun DDR:n oppien mukaan Suomessakin alettiin kiinnittää jo huomiota 1980-luvun liikuntapolitiikkaan. Juhani Kirjosen uusvasemmistolainen kritiikki synnytti väittelyn, jota käytiin myös valtamediassa, *Helsingin Sanomien* ja *Kansan Uutisten* kirjoittaessa kriittisesti Jyväskylässä tehtävästä tutkimuksesta.³¹

Kansainvälistymisen vilkastuminen

Tiedepoliittisesta kuohunnasta huolimatta liikuntatieteet kehittyivät ja kansainvälinen toiminta vilkastui. Suomessa esimerkiksi järjestettiin toistakymmentä merkittävää kansainvälistä kongressia. Suomalaiset olivat lisäksi aktiivisesti mukana kansainvälisissä järjestöissä, joista mainittakoon ICSPE, ICPFR, FIEP ja FIMS. Myös valtiovalta pyrki edistämään kansainvälistä toimintaa.³² Vuonna 1974 valtion urheiluneuvosto teki periaatteellisen päätöksen kansainvälisen jaoston perustamisesta.³³

Kokonaisuudessaan kansainvälisiä suhteita kehitettiin ja erityistä huomiota alettiin kiinnittää yhteistyön lisäämiseksi sosialistisiin maihin. Pääsääntöisesti yhteistyö suuntautui Pohjoismailhin, Keski-Eurooppaan ja Pohjois-Amerikkaan, mutta jo 1970-luvun alussa erityisesti kanssakäyminen DDR:n kanssa vilkastui. Vuonna 1969 solmitun kulttuurinvaihtosopimuksen mukaan molempien osapuolten tulisi edistää tieteellisen tiedon vaihtoa urheilulääketieteellisen toiminnan lisäksi myös urheilusosiologian, urheilupsykologian ja liikuntakasvatuksen historian aloilla.³⁴ Ajan ilmapiiriin mukaan ei liene ihme, että DDR:n urheiluministerin Günther Erbachin vierailu Suomessa helmikuussa vuonna 1975 sai paljon huomiota osakseen. Tuolloin allekirjoitettiin Suomen ja DDR:n välinen pöytäkirja liikuntakasvatuksen ja urheilun yhteistyön tiivistämiseksi vuosille 1975–1976. Vierailun yhteydessä Erbach esitteli Jyväskylässä DDR:n harjoittamaa liikunnan ja urheilun suunnittelua osana systemaattista yhteiskuntapolitiikkaa.³⁵

Liikuntatieteellisen tutkimuksen pääjulkaisuareenaksi kehittyivät kansainväliset julkaisut. Silti myös *Stadion*-lehti kehittyi voimakkaasti 1970-luvulla saaden runsaasti lisämuotoja. Esimerkiksi vastaten alan kiihtyvään kansainvälisyyteen jo vuosikymmenen alusta alkaen, *Stadion*-lehti julkaisi lehdessä esiintyneiden artikkelien lyhennelmät englannin kielellä sekä antoi palstatilaa LIKES:n tietopalvelulle, joka esitteli liikunta-alan kirjallisuutta. Mukaan tulivat myös teemanumerot, minkä lisäksi lehti julkaisi tasaisin väliajoin tiivistetyssä muodossa keskeisten kansainvälisten kongressien esitelmiä. Eräitä tällaisia olivat ICSPE:n syyskuun alussa 1971 järjestämä ”Liikunta ja Vapaa-aika” -seminaari, sen seurann-

nainen Ruotsissa syyskuussa 1975, Euroopan-neuvoston Itävallassa kesällä 1974 järjestämä "Sports for all" -seminaari sekä SVUL:n kesäkuussa 1979 järjestämä lapsiliikunnan konferenssi.³⁶ *Stadion*-lehden erityisenä vahvuutena oli se, että sen lukijakunta oli tiedeyhteisöä laajempi.

Tiedon keruusta käytön tehostumiseen

Informaatiovallankumous oli alkanut 1970-luvulla, minkä myötä myös liikuntatieteellisen tiedon välittäminen oli aivan uudenlaisten haasteiden edessä. Yleisesti ottaen tiedonvälityksen painopiste alkoi siirtyä tiedon keruusta sen käytön tehostamiseen: huomiota ryhdyttiin kiinnittämään entistä enemmän eri kohderyhmien tiedontarpeiden kartoittamiseen ja sen varmentamiseen, että tieto saadaan tehokkaan jakeluverkoston avulla sitä tarvitseville.³⁷ Vaikka Jyväskylän yliopiston kirjastosta oli jo vuonna 1977 tullut liikuntatieteiden keskuskirjasto, niin vuonna 1985 perustettu liikuntatieteiden informaation virka entisestään korosti kirjaston keskeistä asemaa liikuntatieteiden tiedonvälityksessä.

Erääksi keskeiseksi tiedonvälityskysymykseksi nousi tiedon popularisointi ja sen varmistaminen, että oikeat ihmiset saivat oikean tiedon oikeaan aikaan: informaatioyhteiskunnan tärkeimmäksi voimavaraksi määriteltiin tiedon käyttö.³⁸ Aiheesta oli järjestetty jo vuonna 1976 seminaari, joka vuonna 1981 sai jatkoa Jyväskylän liikuntatieteellisillä päivillä. Myös *Liikunta & Tiede* -lehti tarttui toistuvasti aiheeseen yhtäältä kirjoittaen tiedon kansantajuistamisen haasteista ja mahdollisuuksista ja toisaalta jakamalla tietoa käytettävissä olevista informaation lähteistä, julkaisuista. Sitten 1980-luvun jälkimmäiseltä puoliskolta alkaen mukaan tulivat myös atk-pohjaiset tiedonhaut.³⁹

Tieteen kotimaisuusasteen lisääminen/lisääntyminen ilmeni myös julkaisuutoiminnassa: kotimaisissa aikakauslehdissä julkaistiin liikuntatieteellistä tutkimusta enenevässä määrin.⁴⁰ Molemmat keskeiset suomalaiset liikuntatieteellisen tiedon informaatioväylät, *Stadion*-lehti ja LTS:n toimittama "Liikuntatieteellinen tutkimus Suomessa", uudistuivat: *Stadion*-lehdestä tuli *Liikunta & Tiede* -lehti 1980 ja vuotta myöhemmin LTS:n julkaisu muuttui niin, että vuosittain niihin kerättiin yleistajuisessa muo-

dossa kaikki kulloisenakin kalenterivuonna Suomessa julkaistut tutkimukset. Lisäksi joka toinen vuosi julkaistiin englanninkielinen artikkelikokoelma.⁴¹ Myös vuonna 1979 startannut *Scandinavian Journal of Sport Sciences* -julkaisu oli pitkälle suomalaisten liikuntatieteilijöiden työpanoksen tulos.

Resurssien ohjaaminen liikuntalääketieteelliseen tutkimukseen alkoi heijastua myös *Liikunta & Tiede* -lehdessä: teemasta julkaistiin yhä enemmän artikkeleita.⁴² Muutoinkin tutkimuksen huima kasvu näkyi *Liikunta & Tiede* -lehdessä. Kun esimerkiksi vuonna 1964 lehti (silloinen *Stadion*) painatti 200 sivua, niin vuonna 1986 sivumäärä oli noussut 450:een sisältäen laajan kirjon muun muassa liikuntatieteellisiä tutkimusraportteja, katsauksia, kirja-arvosteluja ja tietoja kansainvälisistä konferensseista.

Vuonna 1987 lehti jatkoi vuosikymmenen suurta linjaansa eli tieteen popularisointia muuttamalla julkaisun ulkoasun aikaisempaa suuremmaksi. Lehti alkoi muistuttaa enemmän viikkolehdeä kuin tieteellistä aikakauskirjaa. Myös värivalokuvat ja yleensä valokuvien määrä lisääntyi huomattavasti. Näihin muutoksiin otti kantaa myös vuoden ensimmäinen pääkirjoitus: ”*Liikunta & Tiede* -lehti pyrkii tarjoamaan lukijoilleen entistä enemmän, entistä kiinnostavampaa asiaa entistä luettavammassa muodossa.”⁴³ Lehden toimintaperiaate ei sinällään muuttunut. Nyt se vain – kuten aikaisemminkin – reagoi liikuntatieteissä ja yhteiskunnassa tapahtuneisiin muutoksiin.

Tutkimusta vietiin energisesti eteenpäin tieteellisissä seminaareissa ja kongresseissa. 1980-luvun alussa käytiin jatkuvaa keskustelua urheilun vaikutuksista kansainvälisiin suhteisiin – keskustelut kulminoituivat vuonna 1982 Finlandia-talossa järjestettyyn ”urheilun ETY-kokoukseen” ”Urheilu ja kansainvälinen yhteisymmärrys”. Kongressista kehkeytyi suurin Suomessa järjestetty alan tapahtuma, joka myös ylitti kansallisen median uutiskynnyksen.⁴⁴ Esimerkiksi *Helsingin Sanomat* raportoi varsin laajasti aiheesta referoiden muun muassa Kalevi Heinilän, Johan Galtungin, Günther Erbachin, Kerstin Kirchin ja muiden tutkijoiden ja vaikuttajien esitelmiä.⁴⁵ Vaikka Helsingin kansainvälinen konferenssi oli liikuntatieteellisten tapahtumien huippupiste, jatkui keskustelu aiheesta esimerkiksi *Liikunta & Tiede* -lehdessä.

Kotimaisuusasteen varmistuttua 1980-luvulla korostettiin jälleen entistä selkeämmin kansainvälisen toiminnan merkitystä: se koettiin edellytykseksi tieteenalan pysymiselle tutkimuksen eturintamassa. Vuosikymmen starttasikin kesäkuussa 1990 laajaa huomiota saaneella "kuntoliikuntatutkimuksen maailmankongressilla", jossa alan kotimaiset ja kansainväliset tutkijat hahmottelivat kuntoliikunnan "toista tulemistä".⁴⁶ Kesällä 1992 ISHPES puolestaan järjesti Turussa kansainvälisen konferenssin "Sport and Cultural Minorities". *Liikunta & Tiede* -lehden esittämä arvio, jonka mukaan suomalaiset liikunnan asiantuntijat vaikuttavat vahvasti kansainvälisellä tasolla, piti paikkansa.⁴⁷

Painopiste tietohuoltojärjestelmiin

Näkyvä ero 1990-luvun ja aikaisempien vuosikymmenien tiedonvälityksessä oli erityisesti se, että siitä käyty keskustelu esimerkiksi *Liikunta & Tiede* -lehdessä katosi lähes tyystin (vuonna 1996 LTS mainosti lehdessä: "meillä on tietoa, jonka kadotit informaatiotulvaan").⁴⁸ Liikuntatieteellisen tutkimuksen runko-ohjelmassakin vuodelta 1990 tiedonvälitystä arvioitiin suhteellisesti huomattavasti vähemmän kuin edeltäneissä asiakirjoissa. Kun aikaisemmin tiedonvälityksestä keskusteltiin yksityisten esimerkkien valossa, 1990-luvulla painopiste siirtyi laajoihin "tietohuoltojärjestelmiin" ja niiden sisäisiin integraatioihin. Esimerkiksi kun 1980-luvulla oli alkanut ilmetä atk-pohjaisten tietokantojen esittelyä (vaikkakaan komiteanmietinnöt eivät aiheeseen puuttuneet), niin 1990-luvulla hahmoteltiin jo kansainvälisten tietoverkkopalvelujen yleistyvää käyttöä: "Kun sekä kansallisen että kansainvälisen informaation saanti on mahdollista halukkaille ja osaaville, se jakaa yhteiskuntaa uudella tavalla: osaaviin ja osaamattomiin. Säilyttääkseen asemansa uudessa tietoyhteiskunnassa liikuntakulttuurin on entistä suunnitelmallisemmin seurattava uusia kehityssuuntia."⁴⁹

Tiedonvälityksen haasteiden tiedostaminen ei kuitenkaan tarkoittanut, että aihe olisi unohtunut tai vajonnut lamaan. Päinvastoin näyttäisi siltä, että vuosikymmenien panostus tiedonvälitykseen oli 1990-luvulla integroitunut jo niin kiinteäksi osaksi liikuntatieteellistä toimintaympä-

ristöä, ettei sen jatkuvuuden varmistamiseksi ollut enää välttämätöntä aiheen alituinen mainostaminen. Tätä väitettä tukee muun muassa se, että vuonna 1999 julkaistu liikuntatieteen arviointi kokosi yhteen kuuden eri liikuntatieteellisen toiminta-alueen arvioinnin (tutkimuksen tuotokset, toiminnan suunnittelu ja toteutus, resurssit, resurssien käyttö, kapasiteetti sekä viimeisenä jatkokoulutus ja rekrytointi). Yhdessäkään niistä ei edellytetty tiedonvälitykseen parannustoimia. Ainoastaan kohdassa "tutkimuksen tuotokset" työryhmä katsoi, että julkaisutuotanto oli ollut niukahkoa sosiaalitieteissä; liikuntapedagogiikassa se oli ollut suunnilleen kasvatustieteen kansallista tasoa, joka ei tieteiden välisessä kansallisessa vertailussa kuitenkaan yltänyt kovin korkealle.⁵⁰

Varsinainen haaste on kuitenkin ollut liikuntatieteellisen tiedon saattaminen laajempiin yhteyksiin, kansalaispiireille. Esimerkiksi Matti Viitanen valitti vuonna 1993 *Liikunta & Tiede* -lehdessä, että "liikunnan yhteiskunnalliset perusteet -projekti" ei ollut saanut riittävästi julkisuutta, vaan se oli jäänyt sisäpiirin tiedoksi. Eräiksi keskeisiksi tekijöiksi sille, miksi liikuntatutkimuskentän itsensä tärkeänä pitämä projekti ei ylittänyt kansallista tiedonvälityskynnystä, katsottiin liikunnan vellova järjestöriita sekä valtionvarainministeriön budjettipäällikön Raimo Sailaksen huomiota saaneet kommentit suomalaisen huippu-urheilun doping-historian teettämisestä.⁵¹ Selkeimmin kuntoliikunnan ja liikuntatieteiden pimennon ilmaisi toimittaja Matti Kuusela erinomaisessa analyysissään "Aamulehti terveysliikunnan 'edistäjänä": "On selvää, ettei ilman hankkoja ja alasuojuksia liikkuvalla terveysliikunnalla ole pieniäkään mahdollisuuksia menestyä näissä journalismin kaukaloissa."⁵² Uudenlaista tiedotuspolitiikkaa lehti puolestaan kokeili 1995–2000 antamalla laajalle "Kunnossa kaiken ikää" -projektille oman tiedotuspalstan.

Tiedon saattaminen sitä tarvitseville

Mietintö "Liikuntatieteen suunta vuoteen 2000" (1996) korosti, että "Suomessa on panostettu poikkeuksellisen paljon liikuntatieteellisen tiedon välitykseen tutkijoilta soveltajille ja käyttäjille. Tämän tiedonvälitysjärjestelmän toiminnan tehostaminen on paitsi yleisesti liikun-

takulttuurin myös liikuntatieteen keskeinen tulevaisuuden haaste.” Keskeiseksi toimenpiteeksi komitea esitti, että liikunnan tiedonvälitysyksiköt tarkastaisivat toimintatapojensa ja -järjestelmiensä ajanmukaisuuden ja edelleen lisäisivät eri yksiköiden välistä yhteistyötä ja toimintojen synergiaetuja. Liikuntatieteellisen tiedon välittäminen reagoi hyvin informaatioteknologian kehitykseen.⁵³

Siirryttäessä uudelle vuosituhannele olivat liikuntatieteellisen tiedonvälityksen ongelmat edelleen hyvin samantyyppisiä kuin aikaisempina vuosikymmeninä. Ensisijainen ongelma oli yhä tuotetun tiedon saattaminen sitä tarvitseville. Tutkitun aineiston perusteella voisi esittää varovaisen arvion siitä, että liikuntatieteellinen tieto oli saavuttanut varsin hyvin tietoa aktiivisesti käyttävät kohderyhmät, kuten toiset tutkijat, liikuntaorganisaatiot ja opetusministeriö. Myös tässä on Liikuntatieteellisellä Seuralla ja sen julkaisutoiminnalla ollut oma tärkeä roolinsa.

Ongelman kohtaamisessa ovat nousseet keskeisiksi erilaiset uudet teknologiat. Kuten myös mietinnössä ”Uusi suunta liikunta tutkimukseen” (2009) mainittiin, ”ihminen käyttää eri medioiden parissa kahdeksan tuntia päivässä”. Toisaalta todettiin, kuinka medially, mainonnalla ja markkinoinnilla on entistä suurempi vaikutus väestön liikuntaa koskeviin asenteisiin ja käyttäytymiseen. Tilanne asetti samalla uuden tutkimuskysymyksen: median roolia ihmisten liikuntakäyttäytymisen määrittäjänä tuli tutkia. Toisaalta katsottiin, että markkina- ja mainontaosaamista voitaisiin tehokkaasti hyödyntää liikuntatutkimuksen ”jalkahtajana”.⁵⁴

Jyväskylän yliopiston urheilun etiikkaa tutkinut projekti on osaltaan pureutunut yllä mainittuihin ongelmiin, mutta lähinnä perustutkimuksen tasolla. Projektissa tuotetut teokset ovat vahvistaneet muun muassa, että urheilumedia tuottaa sankaritarinoita, paheksuu dopingia ja ymmärtää ympäristöongelmia. Myös se on käynyt ilmi, että urheilumedia ei käsittele näitä asioita kriittisesti.⁵⁵

Erääksi keskeiseksi liikuntatieteellisen tutkimustiedon välittämisen tavoitteeksi liikuntatieteellisen tutkimuksen tiedepoliittisena välineenä toimiva vuoden 2009 suunta-asiakirja⁵⁶ asetti tutkimuksen näkyvyyden yhteiskunnallisessa keskustelussa.⁵⁷ Vaikka omalta osaltaan uusmedia on tarjonnut esimerkiksi blogien muodossa uuden kanavan muun mu-

assa liikuntatieteellisten tutkimusten esittelyyn, on suunta-asiakirjan asettama tavoite äärimmäisen merkittävä. Liikuntatieteellinen keskustelu laajemmassa yhteiskunnallisessa mitassa on nimittäin vuosikymmenestä toiseen jäänyt varsin pienen piirin toiminnaksi. Siitä huolimatta että liikuntatieteen organisaatiot ovat tehneet merkittävää työtä, eräs liikuntatieteellisen tiedonvälityksen omaleimainen piirre on ollut sen pysyminen "urheilupiireissä". Esimerkiksi sanomalehtien urheilusivut ovat harvemmin kirjoittaneet liikuntatieteellisestä tutkimuksesta referoiden keskeisiä löytöjä (poikkeuksena suuret Suomessa pidetyt kansainväliset konferenssit). Tässä mielessä jo 1980-luvun alussa esitetty tieteen kansantajuistamisen vaatimus elää edelleen.

Liikuntatieteellinen tutkimus jakautuu perustutkimukseen, soveltavaan tutkimukseen ja sektoritutkimukseen. Merkittävä osa tutkimuksesta on tieteiden välistä. Tutkimuksella on myös korkea sovellutusarvo, mikä lisää liikuntatieteellisen tiedonvälityksen yhteiskunnallista merkittävyyttä. Runsaan 40 vuoden ajalla liikuntatieteellisen tiedon välityksessä on havaittavissa selkeät strategiat ja tavoitteet. 1960-luvulla tavoitteena oli tieteen sisäisen tiedon välittäminen ja tiedon popularisointi. Tiedonvälitys kansainvälistyi ja tutkijat alkoivat osallistua aktiivisesti kansainväliseen toimintaan. 1970-luvulla korostui liikunnan ja yhteiskunnan vuorovaikutus: tutkimuksen ja tiedonvälityksen painoalue oli myös yhteiskunnan kannalta merkityksellistä. Pääjulkaisuareenaksi tulivat kansainväliset julkaisut, mutta myös kansallisella sektorilla tapahtui kehitystä. Tehokkaan jakeluverkoston avulla tieto pyrittiin saamaan sitä tarvitseville 1970- ja 1980-luvuilla. Tiedonvälityksen painopiste siirtyi 1990-luvulla laajoihin "tietohuoltojärjestelmiin". Haasteena koettiin edelleen tuotetun tiedon siirtäminen sitä tarvitseville. 2000-luvulla tiedonvälityksestä onkin tietoisesti siirrytty tiedonsiirtoon.

Lähteet

1. Paavo Teräsvirta, *Stadion* 1/1963, 3.
2. Pekka Kiviaho, *Stadion* 2/1967, 25.
3. Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteellinen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja nro 12/2000, 24–25.
4. Erkki Vasara, *Valtion liikentatieteellisen historian*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 157. Helsinki 2004, 308–309, 391; Opetusministeriö. Korkeakoulu- ja tiedeosaston julkaisusarja, no. 48. Liikuntatieteellisen tutkimuksen työryhmän mietintö. Helsinki 1983, 8–9, 37.
5. Ks. tarkemmin Heikki Roiko-Jokela, ”Aktiivisena ajassa – vaikuttajana yhteiskunnassa. *Liikunta & Tiede* 45:6/2008, passim.
6. Jalle Vallikari, ”Liikuntasosiologia”. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 9. Helsinki 1963. Lähemmin 1950-luvun lopun ja 1960-luvun alun liikunnantutkimuksesta ks. Heikki Roiko-Jokela, ”Seura vauhdittaa – Liikunnan tutkimus ammatilaisuus”, *Liikunta & Tiede* 45: 2–3/2008, 24–27.
7. Ks. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 9. Helsinki 1963.
8. Kaarlo Hartiala, ”Liikuntafysiologia”. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 9. Helsinki 1963.
9. Ks. esim. Joel Juppi ”Liikuntatieteiden tiedonvälitys”, teoksessa Risto Telama & Joel Juppi & Leena Nieminen (toim.), *Liikuntatiede. Mitä se on?*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 118. Helsinki 1989.
10. Don Anthony, ”The IOC and UNESCO”, *Olympic Review* vol. 25 5/1995, 43.
11. Ks. lähemmin Antero Heikkinen, *Liikuntatieteellinen Seura 50 vuotta*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 89. Helsinki 1983, 61.
12. Kalevi Heinilä, ”Notes on the Inter-Group Conflicts in International Sport”, *International Review of Sport Sociology* vol.1 (1966), 31–40.
13. Erik Allardt, ”Leisure and Sports. A Comment on Kalevi Heinilä’s sociological study on men’s use of leisure and sports activities”, *International Review of Sport Sociology* vol.2 (1967), 188.
14. Birger L. Johnson, ”Yhdysvaltojen urheiluorganisaation filosofisesta perustasta”, *Stadion* 2/1966, 8–15; JKK, kertomus toimintavuodesta 1964–1965, 11 ja Jyväskylän yliopisto kertomus toimintavuodesta 1965–1966, 12–13.
15. *Stadion* 4/1965, 37.
16. *Stadion* 3/1964, 39.
17. Ks. *Stadion* 2/1964, 39.
18. *Stadion* 3/1965, 35.
19. *Stadion* 3/1965, 30–34.
20. Ks. esim. *Stadion* 4/1969, 71–73; *Stadion* 2/1967, 23–28.
21. *Stadion* 4/1968, 36–39.

22. Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1975–1979. Komiteamietintö 1975:83, 67.
23. Lähde: ”Keskeiset kansainväliset liikuntatieteelliset aikakauslehdet”, *Liikuntatiede. Mitä on?* Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 118, Helsinki 1989, 142–147. Listaa ei tule käsitellä täydellisenä, vaan lähinnä suuntaa antavana.
24. Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1975–1979. Komiteamietintö 1975:83, 40.
25. Ks. *Stadion* 4/1974, 140–141.
26. Ks. Hannu Levänen ”Tietelyä tieteen varjolla”, *Uusi Suomi* 4.7.1970.
27. *Stadion* julkaisi Juhani Kirjosen, Kalevi Heinilän ja Pekka Kiviahon vastineet 3/1970 numerossaan.
28. Oman näkemyksensä asiasta on esittänyt Kalevi Heinilä teoksessaan *Läikkyjä ja läikkyksiä. Muurteen ja riveistä ja ylöspästä*. Kopioiva, Jyväskylä 2001, 168–204, 207–235.
29. *Stadion* 2/1972, 39.
30. Kiviahon vastine *Stadion* 3/1970, 127. Reflektioiva paikantaminen on erityisesti muistitietoutskajoiden, etnologien ja post-modernististen historioitsijoiden paljon painottama tutkimuksen ulottuvuus. Muistitiedosta ja reflektoinnista ks. esim. Outi Fingerroos ja Riina Haanpää ”Muistitieto ja tutkimus”, teoksessa Outi Fingerroos, Riina Haanpää Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen (toim.), *Muistitutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. SKS, Tietoliipas 214, Helsinki 2006, 36–43.
31. Ks. *Stadion* 5–6/1976, 162–171; *Stadion* 1/1977, 16–19; Heinilä, *Läikkyt ja läikkyksen*, 207–212.
32. Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1981–1985. Komiteamietintö 1981:12, 27, 30–31.
33. KA. VUN pöytäkirja 14.2.1974.
34. Ks. Heikki Klemolan raportti ”DDR:n urheiluvalltuuskunta Suomessa”, *Stadion* 1/1971, 9. Oulun Urheilupoliiklinikan lääketieteen liseniaatti Juha Karvonen kirjoitti lehden 3/1974 numerossa positiivisessa sivyssä DDR:n perustellisesta ja aukottomasta terveydenhuollosta, ks. 95–97. Ks. tarkemmin Suomen ja DDR:n yhteistyöstä Heikki Roiko-Jokela, ”Urheilu kansojen yhdistäjänä: Suomen ja Saksan Demokraattisen Tasavallan urheilu- ja liikuntasektorin yhteistyön lähtökohdat ja linjat”, teoksessa Kari Alerius & Olavi K. Fält & Markus Mertaniemi (toim.), *Ystäväiden maat kasvat*. Studia Historica Septentrionalia 57. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys. Rovaniemi 2009, passim.
35. Ks. *Stadion* 2/1975, 59–60; Roiko-Jokela 2009, passim.
36. *Stadion* 4/1971, 121–146; *Stadion* 5/1971, 166–173; *Stadion* 5/1975, 164–169; *Stadion* 5/1975, 164–169.
37. Ks. esim. Pauli Vuolle, ”Liikuntatutkimuksen tiedonvälitys”, *Stadion* 2/1978, 53–55.
38. Asiasta lähemmin, ks. Liikuntatieteellisen tiedonvälitystyöryhmän mietintö, Opetusministeriön muistioita 1984:29.
39. Esimerkiksi I.T.S:n tiedotuslihteen Maarit Ilmarinen esitteli atk-pohjaista hakujärjestelmää, sen nykytilaa ja tulevaisuuden näkymiä *Liikunta & Tiede* -lehden numerossa 1/1985.

40. Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1986–1990. Komiteamietintö 1985:63, 34.
41. Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1986–1990. Komiteamietintö 1985:63, 39.
42. Esim. *Liikunta & Tiede* 6/1981 oli teemanumero, joka käsittelee Kuopion V Puijo-symposiumia, jossa aiheena oli liikunta ja terveys.
43. *Liikunta & Tiede* 1/1987, 1.
44. Joel Juppi, *Suomen julkisen liikuntapolitiikka valtionvallan näkökulmasta vuosina 1917–1994*. Studies in Sport, Physical Education and Health, Jyväskylän Yliopisto 1995, 249–250.
45. Ks. *Helsingin Sanomat* 8.7.1982, 26; 9.7.1982, 23; 10.7.1982, 22. Myös Heinilä, *Läkeoppi ja läkisyys*, 149–155.
46. Ks. *Liikunta & Tiede* 6/90.
47. Ks. *Liikunta & Tiede* 1/1993, 56–57.
48. *Liikunta & Tiede* 6/1996, 48.
49. Liikuntakomitea. Liikuntapolitiikan linjat 1990-luvulla. Komiteamietintö 1990:24, 103.
50. Liikuntatieteen arviointi, 1999:23, 60–64.
51. Ks. *Liikunta & Tiede* 3/1993, 43.
52. Ks. *Liikunta & Tiede* 6/1996, 13.
53. Liikuntatieteen suunta vuoteen 2000. Komiteamietintö 1996:6, 10.
54. Uusi suunta liikunta tutkimukseen. Opetusministeriön julkaisuja 2009:18, 26.
55. Ks. Hannu Itkonen, Kalervo Ilmanen, Pertti Matilainen ja Liina Jaskari, *Mediä toteilloi tuleksina ja tekijänä*. Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitoksen tutkimuksia 1/2008; Hannu Itkonen, Kalervo Ilmanen ja Pertti Matilainen, *Urheilun sponsoroimisi Suomessa*. Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitoksen tutkimuksia 1/2007; Kalervo Ilmanen, Hannu Itkonen, Pertti Matilainen ja Pauli Vuolle, *Urheilun julkaisusysteemi*. Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitoksen tutkimuksia 1/2004.
56. Liikuntatieteellisen tutkimuksen keskeisinä tiedepoliittisina välineinä ovat toimineet viisivuotiskausiksi laaditut suunta-asiakirjat. Niissä on pohdittu muun muassa yhteiskunnassa tapahtuneiden muutoksien vaikutuksia liikuntakulttuurin toimintaympäristöön ja niiden asettamia haasteita liikuntatieteelliselle tutkimukselle. Asiakirjoissa on arvioitu tieteen kulloistakin tilaa ja asetettu lähiajan kehittämis- ja tutkimustavoitteet.
57. Ks. Uusi suunta liikuntatutkimukseen. Opetusministeriön julkaisuja 2009:18, 55.